

27.12.2023 р.Гр.15. Всесвітня історія. Уроки №47-48.

Тема: 1. Узагальнення.

2.Особливості розвитку держав Центрально-Східної Європи (1940-1950рр.)

1. Виконайте завдання:

А) Поясніть поняття: ООН, МОП, ВООЗ, МАГАТЕ, ЮНЕСКО.

Б)Поясніть дати:

4 квітня 1949р.

14 травня 1949р.

3 жовтня 1990р.

7 лютого 1992р.

В) Хто вони: Мартін Лютер Кінг, Білл Клінтон, Ангела Меркель, Франсуа Міттеран, Сільвіо Берлусконі, Рональд Рейган, Барак Обама, Нарухіто.

2. Розкрийте проблеми:

Квебеку

Ольстеру

Країни Басків.

2.У Польщі 1945 - 1948 рр. визначають як період режиму «народної демократії». У цей час за підтримки командування Радянської армії та за допомогою радянських радників формувалася нова система охорони влади - армія, внутрішні війська, робітнича міліція та служба безпеки. Усе перебувало під контролем комуністів, об'єднаних у Польську робітничу партію (ПРП). Більшість польського населення сприймала це як «радянізацію» Польщі. У грудні 1948 р. в результаті об'єднання ПРП та ПСП утворилася Польська об'єднана робітнича партія (ПОРП). Її програма засвідчувала намагання будувати в Польщі соціалістичне суспільство, копіюючи радянські зразки без урахування місцевих

національно-культурних особливостей. Після створення ПОРП розпочався процес формування в Польщі тоталітарного політичного режиму й здійснення у стислі строки перебудови польського суспільства відповідно до сталінської моделі соціалізму. У країні насаджувався «культ особи» Болеслава Берута, якого називали «польським Сталіним». Знищивши ліберально-демократичну опозицію, ПОРП не наважилася встановити однопартійність. Єдиною незалежною структурою залишилася римо-католицька церква. Вона гарантувала свою лояльність до існуючого політичного режиму, тому її діяльності спочатку не перешкоджали. У лютому 1953 р. спеціальним декретом внутрішнє життя католицької церкви підпорядкували світській владі. Конституція 1952 р. завершила оформлення тоталітарної політичної системи. Згідно з нею країна отримала назву Польська Народна Республіка (ПНР). Відповідно до запровадженої в країні сталінської моделі соціалізму у промисловості розгорнулася індустріалізація, у сільському господарстві — насильницька колективізація. Обраний владою курс обумовив розвиток Польщі як аграрно-індустріальної держави, яка за темпами розвитку та рівнем життя населення значно поступалася країнам Заходу. Польща разом з іншими країнами «соціалістичного табору» стала учасником Ради економічної взаємодопомоги (РЕВ). Її початковою метою було створення альтернативної щодо західноєвропейської «соціалістичної» моделі інтеграції. Найбільш популярною політичною силою в післявоєнній Угорщині була Партія дрібних сільських господарів (ПДСГ), яка орієнтувалася на ліберально-демократичні ідеї. Підтримка радянського військового командування сприяла посиленню позицій Угорської комуністичної партії (УКП). Комуністи виступали за «народну демократію», убачаючи в ній шлях поступового просування до соціалізму. У 1947 р. за активної підтримки СРСР УКП перетворилася на найвпливовішу політичну силу в країні. Саме завдяки їй в Угорщині розпочалися націоналізація промислових підприємств, банків і запровадження в управління командно-розподільчих методів. Одночасно комуністи всіляко дискредитували інші політичні сили. Виконуючи вказівки

Комінформбюро, керівництво УКП, очолюване Матяшем Ракоші, взяло курс на монополізацію влади й одержавлення економіки. Фактично це свідчило про запровадження в країні радянської політичної моделі. У 1948 р. СДПУ майже примусово об'єднали з УКП у новоствореній Угорській партії трудящих (УПТ) на чолі з М. Ракоші. У серпні 1949 р. новообрані Державні збори проголосили створення Угорської Народної Республіки (УНР). У 1950 р. традиційне угорське місцеве самоврядування було ліквідоване й запроваджено систему рад. «Ворогами народу» оголошували представників римо-католицької церкви, опозиційно налаштованих комуністів, соціал-демократів, діячів культури, представників робітництва і селянства. За роки панування режиму М. Ракоші переслідувань зазнало близько 10 % угорського населення. На початковому етапі будівництва в країні соціалізму за першим п'ятирічним планом (1950 - 1954 рр.) відбувалося повне копіювання сталінської моделі соціалізму. Репресії, політичні переслідування й беззаконня стали звичними явищами життя. У післявоєнній Болгарії боротьбу за першість у суспільстві вели комуністи та аграристи, представлені Болгарською робітничою партією (комуністи) (БРП(к)) та Болгарським землеробським народним союзом (БЗНС). За підсумками референдуму 1946 р. в країні було скасовано монархію, а дещо пізніше - проголошено створення Болгарської Народної Республіки (БНР). Восени 1946 р. комуністи активізували діяльність. Хвилі чисток та арештів викликали негативну реакцію в суспільстві й були сприйняті опозицією як установлення комуністичної диктатури. За результатами виборів до Народних зборів у 1946 р. комуністи отримали понад 53 % голосів виборців і сформували уряд, який очолив Георгій Димитров. Новий уряд розпочав процес обмеження приватної власності й одержавлення економіки. Для нейтралізації політичних суперників комуністи організували судову справу проти лідера БЗНС П. Петкова й, звинувативши його у створенні «організованого центру англо-американських імперіалістів», стратили. В країні сформувалася комуністична диктатура. У грудні 1947 р. програмові положення комуністів було закріплено в новій Конституції країни. Відповідно до неї розвиток економіки відбувався на планових засадах. У політичному житті Болгарії

перетворення комуністів призвели до того, що всі партії, крім БРП(к) та БЗНС, зникли. У грудні 1948 р. V з'їзд БРП(к) проголосив курс на побудову за 10 - 15 років основ соціалізму за радянською моделлю. Свою партію комуністи перейменували на Болгарську комуністичну партію (БКП). У тісній співпраці із СРСР відбувалася індустріалізація країни. У першій п'ятирічці (1949 - 1953 рр.) було введено в дію понад 700 нових промислових підприємств. У сільському господарстві внаслідок колективізації розгорнулося розкуркулення селянства. Станом на 1953 р. колективний сектор охопив 60 % сільськогосподарських угідь. На 1952 р., як стверджувало комуністичне керівництво Болгарії, країна з відсталої аграрної перетворилася на індустріально-аграрну. Одночасно з економічними перетвореннями відбувалося формування тоталітарної політичної системи з монопольною владою комуністів. Під час чистки державного апарату від прихильників старого режиму Комуністична партія Румунії (КПР) намагалася поставити армію, органи правопорядку й засоби масової інформації під свій повний одноосібний контроль. Це викликало невдоволення інших політичних сил. Із 1947 р. вона взяла курс на встановлення повного контролю над владою в країні. При цьому КПР спиралася на підтримку СРСР. Надаючи економічну й фінансову допомогу, радянське керівництво одночасно нав'язувало Румунії сталінську модель соціалізму. Наприкінці листопада 1947 р. Великі національні збори одноголосно скасували монархію і проголосили в країні Румунську Народну Республіку (РНР). Це сприяло остаточній монополізації влади комуністами. У 1948 р. в результаті приєднання Соціал-демократичної партії Румунії до КПР утворилася Румунська робітничка партія (РРП). Її Генеральним секретарем став лідер КПР Георгіу-Деж. У країні відбулися політичні судові процеси над лідерами опозиційних сил. У 1948 р. РРП оприлюднила програму створення «основ соціалістичного ладу» в Румунії. Усі старі політичні партії в 1947—1953 рр. припинили існування. Встановлюючи в Румунії комуністичну диктатуру, РРП створила Плановий комітет і Комітет державного контролю, сформувала нові міліцію і службу безпеки, здійснила освітню й судову реформи. В економіці РРП розгорнула

перетворення за радянським зразком. У промисловості після націоналізації підприємств розпочалася індустріалізація. У сільському господарстві під час колективізації створювалися державні господарства, машинно-тракторні станції та сільськогосподарські кооперативи. У 1950 р. з'явився перший п'ятирічний план (1951 - 1955 рр.) розвитку економіки Румунії. У квітні 1945 р. відповідно до Кошицької декларації виник коаліційний уряд чехів і словаків. Його очолив соціал-демократ З. Фірлінгер. Одночасно відновлювалися Конституція 1920 р. та посада президента, яким став Едвард Бенеш. Комуністи, намагаючись повернути на свій бік суспільство, спиралися на допомогу СРСР. Їхніх опонентів об'єднувало прагнення відновити довоєнний соціально-політичний устрій. Комуністи в уряді країни мали три міністерські посади, але розгортали боротьбу за владу. На виборах 1946 р. до Установчих національних зборів чеські та словацькі комуністи отримали 38 % голосів і посіли перше місце за кількістю депутатів. Новий уряд країни очолив лідер чеських комуністів Клемент Готвальд. Курс на монополізацію влади в країні комуністи назвали лінією «на завоювання більшості нації». Для цього вони ініціювали заходи, привабливі для більшості населення, - податок на мільйонерів, допомогу постраждалим від посухи 1947 р., встановлення державного контролю над розподілом текстильної продукції для подолання спекуляції тощо. У лютому 1948 р. К. Готвальд, спираючись на підтримку своїх прибічників, які організували в країні загальний страйк, усунув з уряду 12 міністрів — опонентів комуністів. Пізніше комуністи назвали ці події «перемогою соціалістичної революції в ЧСР». Підсумки лютневого перевороту 1948 р. були закріплені у прийнятій того ж року новій Конституції ЧСР. Уся повнота влади в країні опинилася в комуністів. Новим президентом республіки став лідер комуністів К. Готвальд. Комуністична партія стала центром тоталітарного режиму, якому підпорядковувалися всі інші політичні організації в країні. Відповідно до встановлюваної комуністами сталінської моделі соціалізму держава отримала монопольний контроль над економікою. У сільському господарстві відбувалася насильницька колективізація. Тих, хто її не підтримував, оголошували «куркулями» або «саботажниками» і

репресували. Розвиток економіки відбувався за п'ятирічними планами. У 1949 р. ЧСР, як й інші країни «соціалістичного табору», увійшла до РЕВ. Із цього часу її торгівля обмежувалася країнами «соціалістичного табору». У 1953 р. торгівля з країнами РЕВ досягла майже 80 % її зовнішньоекономічного обігу. Економіка ЧСР у цей період розвивалася прискореними темпами. Цьому сприяла допомога СРСР. До ЧСР із СРСР постачалося 90 % вугілля, 80 % нафти, 80 % залізної руди, 70 % алюмінію тощо. Після звільнення Югославії від нацизму влада перебувала в Тимчасового народного уряду Демократичної Федеративної Югославії, який очолював Йосип Броз Тіто. Більшість уряду складали представники Комуністичної партії Югославії (КПЮ) та її союзники. Одночасно до нього увійшли шість представників антикомуністичної еміграції. На цей крок комуністи пішли для усунення зовнішньополітичної критики створюваного ними режиму. За свої позиції комуністи в цей час не боялися, оскільки посідали панівне становище в армії, судочинстві, органах внутрішніх справ, службі безпеки, профспілках і громадських організаціях. У серпні 1945 р. КПЮ, Союз соціалістичної молоді, Єдині профспілки робітників і службовців Югославії, Антифашистський фронт жінок, Об'єднаний союз антифашистської молоді та окремі діячі — учасники руху Опору об'єдналися в Народний фронт Югославії (НФЮ). НФЮ визначив своєю метою згуртування і єдність народів у федеративній державі. У листопаді 1945 р. Установча скупщина проголосила створення Федеративної Народної Республіки Югославії (ФНРЮ), до якої увійшли Сербія (з автономними Воєводиною, Косовом та Метохією), Хорватія, Словенія, Чорногорія, Македонія, Боснія і Герцеговина. КПЮ відповідно до сталінської моделі соціалізму розпочала одержавлення економіки й запровадження її планового розвитку. До кінця 1945 р. у приватній власності залишилося лише 28 % підприємств. У 1945 р. було прийнято Конституцію ФНРЮ, складену за зразком Конституції СРСР 1936 р. Країна оголошувалася об'єднанням рівноправних народів у федерацію, але права на вільний вихід із неї не передбачалося. Інші положення Конституції також містили прояви тоталітарного устрою. Наприкінці 1946 р. відповідно до закону про націоналізацію у власність держави перейшли оптова

торгівля, банки і транспорт. Перший п'ятирічний план (1947—1951 рр.) визначив основною метою перетворення ФНРЮ з аграрної на аграрно-індустріальну державу. Важливу роль у реалізації цих планів відігравала допомога СРСР. Він надав ФНРЮ кредит у 135 млн доларів, постачав матеріали й обладнання для промислових підприємств. У 1948 р. між Й. Броз Тіто та Й. Сталіним виник конфлікт, причиною якого було прагнення югославського лідера діяти незалежно від СРСР та переглянути сталінську модель соціалізму. Радянське керівництво, звинувативши Й. Броз Тіто в опортунізмі, спробувало його усунути. У країнах Центрально-Східної Європи СРСР інспірував широку антиюгославську кампанію. Наприкінці 1949 р. СРСР розірвав із ФНРЮ Договір про дружбу, співробітництво і взаємодопомогу. Радянсько-югославський конфлікт особливої напруженості досяг у 1949 - 1953 рр. і мав важливі наслідки. Він став поштовхом до посилення жорстокості комуністів щодо незгодних із їхньою політикою в усіх країнах «соціалістичного табору». Правлячі верхівки цих країн прискорювали запровадження сталінської моделі соціалізму. Конфлікт змінив зовнішньополітичне становище ФНРЮ. В умовах загострення відносин між противниками в «холодній війні» Югославія залишилася сама. Усе це примушувало керівництво країни шукати інших союзників та обмірковувати власний шлях розвитку. У 1950 р. Й. Броз Тіто вперше оприлюднив термін «самоврядний соціалізм». В основу нової моделі розвитку, розробленої лідерами КПЮ, було покладено ідею відмирання держави, коли всі її інститути мають поступово перетворитися на ланки системи «безпосередньої демократії та самоврядування». В економічній сфері визначальними були відмова від директивного планування й перехід до ринкових відносин. Відповідно до нової моделі розвитку підприємства передавали в управління трудовим колективам і надавали їм господарську самостійність. Державне планування визначало лише загальні пропорції, відповідно до яких трудові колективи складали свої виробничі плани. В аграрній сфері селянству дозволялося виходити з кооперативів і створювати індивідуальні господарства. Вони могли продавати та брати в оренду землю, використовувати найману робочу силу. У

політичній сфері збільшувалися повноваження республіканських структур і запроваджувалося самоврядування. Саме КПЮ змінила назву на Союз комуністів Югославії (СКЮ) і заявила, що головним у її діяльності стане ідейний і політичний вплив на події. Принцип самоврядування був покладений в основу всього суспільного життя й закріплений конституційним законом 1953 р.

Посилання: https://www.youtube.com/watch?v=e-0619_Md8c

Д/з: §11.